

Michi Thubet
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö, 2023

MUSIIKKI MUKANA – MUSIIKIN MUKANA

Musiikkipedagoginen työkalu 0–3-vuotiaiden kehityksen tueksi

TIIVISTELMÄ

Michi Thubet

Musiikki mukana – musiikin mukana: Musiikkipedagoginen työkalu 0–3-vuotiaiden kehityksen tueksi

30 + 2

Kevät, 2023

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK)

Opetushallituksen vuonna 2022 hyväksymään varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin kuuluu myös musiikkikasvatus. Sen päämääränä on paitsi luoda perusta lapsen musiikkisuhteelle myös mahdollistaa musiikin positiiviset vaikutukset lapsen kehitykseen. Musiikkia käytetään varhaiskasvatuksessa aktiivisesti myös auttamaan lasten siirtymistä toiminnasta toiseen, opettamaan erilaisia tietoja ja taitoja sekä tukemaan tunteiden hallintaa ja luomaan kulloisellekin toiminnalle otollisia tunnetiloja.

Kaikilla varhaiskasvattajilla ei ole riittävää osaamista musiikista ja sen käytöstä. Vanhemmille lapsille on opetuksen tueksi olemassa paljon materiaalia, mutta pienempien lasten musiikkikasvatukseen sopivaa valmista materiaalia on tarjolla hyvin vähän. 0–3-vuotiaiden lasten tarpeet ja osaamistaso poikkeavat paljon vanhempien lasten tarpeista ja osaamistasosta. Olemassa olevaa materiaalia pitää muokata, mikäli sitä halutaan käyttää.

Kehittämispainotteisen opinnäytetyön tarkoitus oli perehtyä musiikin vaikutuksiin lapsen kehityksessä ja luoda pedagoginen väline 0–3-vuotiaiden lasten musiikkikasvatuksen tueksi käyttäen hyväksi alan teoreettisen tutkimuksen tuottamaa tietoa ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden haastatteluja. Opinnäytetyötä varten haastateltiin Päiväkoti Kissankellon ja Päiväkoti Pehtoorin 0–3-vuotiaiden ryhmien työntekijöitä.

Pedagoginen työväline koostuu musiikkikasvatuksen opasvihkosesta ja siihen liittyvistä kuvitetuista musiikkikorteista, jotka voidaan antaa sähköisesti päiväkotien käyttöön.

Opasvihkoseen on koottu tietoa musiikkikasvatuksen vaikutuksesta lapsen kehitykseen, onnistuneen muskarihetken sisällöstä esimerkkeineen, musiikin muusta käytöstä päiväkodin arjessa, musiikkilinkeistä ja musiikkikasvatustyötä helpottavasta kirjallisuudesta. Musiikkikorteissa on kuvitukset, sanoitukset ja linkkiohjeet kolmeen lauluun, jotka tukevat lapsen kehitystä eri tavoin. Kuvitukset on suunniteltu siten, että ne kiinnostavat lapsia ja auttavat heitä ymmärtämään laulujen sanoja.

Asiasanat: varhaiskasvatus, musiikkikasvatus, 0–3-vuotiaat lapset

ABSTRACT

Michi Thubet

With the Music - Pedagogical Tool to Support the Music Education of Children Aged 0–3 years

30 + 2

Spring, 2023

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree in Programme in Social Services

Bachelor of Social Services

The early childhood education plan approved by the Finnish National Agency for Education in 2022 also includes music education. Its goal is not only to lay the foundation for the child's musical relationship, but also to enable the positive effects of music on the child's development. Music is also actively used in early childhood education to help children move from one activity to another, to teach different knowledge and skills, to support the management of emotions and to create emotions that are conducive to the activity in question.

Not all early childhood educators have sufficient knowledge of music and its use. There is a lot of material to support the teaching of older children, but there is very little ready-made material suitable for music education for younger children. The needs and level of competence of children aged 0-3 years are very different from the needs and level of competence of older children. Existing material must be edited if it is to be used.

The purpose of the development-oriented thesis was to study the effects of music on a child's development and to create a pedagogical tool to support the music education of children aged 0–3 years, utilising the knowledge produced by theoretical research in the field and interviews with early childhood education and care workers. For the thesis, employees of the 0-3-year-old groups of Daycare Centre Kissankello and Daycare Centre Pehtoori were interviewed.

The pedagogical tool consists of a guide booklet for music education and related illustrated music cards, which can be made available electronically to kindergartens.

The guide booklet contains information on the impact of music education on a child's development, the content of a successful music class moment with examples, other uses of music in the daycare centre's everyday life, music links and literature that facilitates music education work. The music cards have illustrations, lyrics, and link instructions to three songs that support the child's development in different ways. The illustrations are designed in such a way that they interest children and help them understand the words of the songs.

Keywords: Early childhood education, musical education, Children aged from 0 to 3 years

Sisällys

1 JOHDANTO	4
2 MUSIIKIN MERKITYS VARHAISKASVATUKSEN OSANA	6
2.1 Varhaiskasvatuksen tavoitteet	6
2.2 Musiikki varhaiskasvatuksen välineenä.....	7
3 MUSIIKKI OPPIMISEN TUKENA.....	9
3.1 Herkkyysskaudet säätelevät oppimista	9
3.2 Musiikin vaikutus kielen oppimiseen	10
3.3 Musiikki sosiaalisten ja tunnetaitojen kehittymisen tukena.....	13
3.3.1 Musiikki tunteiden säätelyn apuna	13
3.3.2 Musiikki kulttuuri-identiteetin välittäjänä	15
4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET.....	16
5 PEDAGOGISEN VÄLINEEN KEHITTÄMINEN	18
5.1 Projektin aloitus ja ideointi.....	18
5.2 Tiedonkeruu ja alkuvalmistelut.....	18
5.3 Henkilökunnan haastattelut.....	20
5.4 Tuotoksen luominen.....	22
5.5 Tuotoksena opasvihkonen ja musiikkikortit	23
6 EETTINEN POHDINTA.....	25
7 POHDINTA	27
LÄHTEET.....	29
LIITE 1. HAASTATTELUKYSYMYKSET	32
LIITE 2. MUSIIKIN MUKANA, Opas musiikin käyttämiseen 0–3-vuotiaiden lasten varhaiskasvatuksessa.....	33

1 JOHDANTO

Varhaiskasvatuksen päämääränä on tukea sekä edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista. Taidekasvatus on tärkeä osa varhaiskasvatusta. Sen avulla tuetaan lasten musiikillisen, kuvallisen, käsityöllisen, sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymistä ja tutustutetaan heitä eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2022, s. 44–45.)

Musiikkikasvatuksella on itseisarvo: musiikin kuluttamisen ja tuottamisen pohja luodaan varhaiskasvatuksessa. Musiikilla ja musiikkikasvatuksella on myös välinearvoja. Kun otamme musiikin mukaan, musiikin mukana tulee paljon muutakin. Musiikki vaikuttaa myönteisesti moniin taitoihin, joita lapsi elämänsä aikana tarvitsee: yhteisöllisyyden, vuorovaikutuksen, läsnäolon vahvistamiseen, kielen, matemaattisten aineiden sekä puheen, lukemisen ja kirjoittamisen oppimiseen. (Nurmilaakso, 2011, s. 32, Korhonen ym., 2010, s. 66; Lindberg-Piironen & Ruokonen, 2017, s. 15, s. 63.)

Musiikkiperinteiden tunteminen on tärkeä osa kulttuurista identiteettiä. Kansainvälistyvässä maailmassa kulttuurinen moninaisuus on lisääntynyt myös Suomessa, ja siksi on hyvä saada kosketus myös muiden kulttuurien musiikkiperinteisiin (Virolainen, 2019, s.6). Musiikillisten kokemusten tarjoaminen auttaa lasta kuulemaan ja havainnoimaan ääniä ja musiikillisia elementtejä. Tämä luo pohjan koko elämän kestäväälle musiikkisuhteelle.

Musiikki tukee kielen oppimista. Musiikin rytmit, sävelkulut ja tauotukset kehittävät lapsen kykyä erottaa sanoja puheen äänimassasta. Jo yksivuotiaat lapset kehittävät spontaanisti omia lauluja, joihin vähitellen lisäävät oppimiaan sanoja. Toistuvat rytmit aktivoivat lapsen aivoja ja avaavat kanavia oppimiselle (Wylie, 2008, 46).

Kielen kehittyminen puolestaan tukee muita kognitiivisia taitoja. On havaittu, että musiikilliset kyvyt ovat yhteyksissä muun muassa yleiseen älykkyyteen, visuaaliseen havaitsemiskykyyn ja matemaattiseen lahjakkuuteen. Tukemalla

kielen kehitystä musiikki vaikuttaa lapsen kognitiivisiin taitoihin laajasti (Nurmilaakso, 2011, s. 32).

Musiikki tukee myös sosiaalista kehitystä. Musiikki luo ja vahvistaa sosiaalista identiteettiä ja toimii kulttuurien välisenä siltana (Juntunen ym., 2013, s. 346). Sosiaalisen kehityksen kannalta yhdessä musisoiminen, oman vuoron odottaminen ja ennen kaikkea yhteisöllisyyttä luova musiikin synnyttämä ilo ovat tärkeitä. Musiikki toimii välittäjänä, joka virittää ihmiset samalle henkiselletaajuudelle (Virolainen, 2019, s.26). Musiikki kehittää myös tarkkaavaisuuden suuntaamista, keskittymistä, mieleen painamista, kuulemista ja tunneilmaisua.

Musiikilla on tärkeä funktio myös päiväkodin arjessa. Musiikin kuunteleminen vahvistaa lapsen tunnetaitoja, joiden tiedetään olevan tärkeitä lasten hyvinvoinnissa ja stressin säätelyssä (Campbell, 1998, s. 168). Musiikki rauhoittaa, lohduttaa ja innostaa. Varhaiskasvatuksessa musiikkia voidaan käyttää tukemaan muuta toimintaa luomalla erilaisia tunnetiloja (Lundell, 2018, s.20). Musiikin avulla on myös helppoa opettaa lapsille sekä taitoihin että tietoihin liittyviä asioita kadun ylittämisestä ja hampaiden pesusta viikonpäiviin, väreihin ja kehon osiin.

Musiikki on osa kaikkien varhaiskasvatuksen yksikköjen toimintaa. Koska kaikilla varhaiskasvatuksen työntekijöillä, varsinkaan sijaisilla, ei kuitenkaan ole kokemusta musiikin harrastamisesta tai musiikkikasvatuksesta, he tarvitsivat musiikkikasvatusmateriaalia työnsä tueksi. Ongelmana on kuitenkin, että saatavilla oleva materiaali on yleensä suunnattu yli 3-vuotiaille lapsille. 0–3-vuotiaille sopivaa opetusmateriaalia on vaikea löytää, vaikka suuri osa oppimisen herkkyysvaiheista, joihin musiikkikasvatuksella voitaisiin vaikuttaa, sijoittuu juuri tuohon ikäkauteen.

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on kehittää varhaiskasvatukseen lyhyt ja helposti omaksuttava opas 0–3-vuotiaiden musiikkikasvatuksen tueksi. Opaskirjaseen sisältö perustuu varhaiskasvatuksen henkilökunnan haastatteluissa esitettyihin toiveisiin ja omaan työkokemukseeni varhaiskasvattajana ja esihenkilönä.

2 MUSIIKIN MERKITYS VARHAISKASVATUKSEN OSANA

2.1 Varhaiskasvatuksen tavoitteet

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan päiväkotitoimintaa, perhepäivähoitoa, sekä avointa varhaiskasvatustoimintaa, ja ne perustuvat suunnitelmallisen ja tavoitteellisen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaan kokonaisuuteen, jossa pedagogiikka, eli monitieteellinen, opetus- ja kasvatustieteisiin perustuva tieto painottuu. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2022, s. 22.)

Varhaiskasvatusta ja siihen sisältyvää toimintaa ohjaavat varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen lait, valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja tämän perusteella laaditut varhaiskasvatussuunnitelmat. Näiden suunnitelmien taustalla olevia arvoja ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottamisen tärkeys, yhdenvertaisuus, tasa-arvoinen kohtelu ja lasten syrjimättömyys. Suunnitelmat noudattavat YK:n Lapsen oikeuksien sopimusta, varhaiskasvatustalakea ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaa yleissopimusta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2022, s.15.)

Lapset kasvavat kulttuurisesti, kielellisesti sekä katsomuksellisesti yhä moninaistuvassa maailmassa. Tämä korostaa entisestään sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen, sekä kulttuurisen osaamisen merkitystä varhaiskasvatuksessa, joka on perustana arvoillemme ja normeillemme myöhemmin elämässä. Vuorovaikutustaidoilla, sekä kyvyillä ilmaista itseämme ja tunteitamme, sekä ymmärtää muita on tärkeä merkitys identiteetille, toimintakyvyille sekä hyvinvoinnille, ja näitä varhaiskasvatuksen tarkoituksena on edistää. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2022, s.25.)

Varhaiskasvatuksen päämääränä on tukea sekä edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista, tukeutuen yhteistyöhön lasten huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksella ja sen moninaisuudella pyritään myös edistämään lasten

tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta, ehkäistä syrjintää ja vahvistaa lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassamme. Lisäksi varhaiskasvatus tukee huoltajia kasvatustyössä, sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2022, s. 14.)

Varhaiskasvatus tarjoaa myös lapsille turvallisen kasvuympäristön, joka voidaan määrittellä sosiaalisesti perimäksi. Sosiaalinen perimä määrittää lapsen lähtötilannetta monessa suhteessa, erityisesti sosiaalisen vuorovaikutuksen ja henkisten voimavarojen osalta. (Ahonen, 2004, s. 35.)

Kuntien velvollisuutena on järjestää varhaiskasvatusta ja taata paikkojen riittävyys. Varhaiskasvatus koskee kaikkia alle kouluikäisiä lapsia, mutta pakkoa sille ei ole ennen kuudetta ikävuotta, jolloin lasten on määrä aloittaa esikoulu. Yleisesti on kuitenkin suositeltavaa aloittaa varhaiskasvatus jo tätä ennen, sillä se tarjoaa lapsille ja heidän kehitykselleen paljon positiivista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2022, s.14.)

2.2 Musiikki varhaiskasvatuksen välineenä

Varhaiskasvatuslain mukaan yksi varhaiskasvatuksen tavoitteista on toteuttaa lapsen taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset. (L 540/2018 3. §). Myös Suomen ratifioimassa Lapsen oikeuksien sopimuksen 31 artiklassa taataan lapsen oikeus taide- ja kulttuurielämään (Lastensuojelun keskusliitto, i.a.).

Varhaiskasvatussuunnitelmassa lainsäädäntö on otettu huomioon toteamalla, että varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lasten musiikillisen, kuvallisen, käsityöllisen, sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymistä, ja tutustuttaa heitä eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Tätä kutsutaan taidekasvatukseksi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2022, s. 44–45.)

Musiikkikasvatus on taidekasvatuksen osa-alue, jonka tavoitteena on tuottaa lapsille musiikillisia kokemuksia ja vahvistaa heidän kiinnostustaan ja suhdettaan musiikkiin. Lapsia innostetaan kuuntelemiseen ja ympäröivien äänien havainnointiin. Leikinomaisen musiikillisen toiminnan avulla voidaan kehittää lasten musiikin hahmotuskykyä sekä vaikuttaa lapsen äänen keston, tasoon, sointiväriin sekä voimaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2022, s. 44.)

Musiikkikasvatukseen kuuluu lasten kanssa laulamista, loruilua, erilaisten soittimien kokeilua, musiikin kuuntelua ja sen mukaan liikkumista, jolloin lapset saavat kokemuksia perussykkeestä, sanarytmeistä ja kehonsoittimista. Lapsia myös rohkaistaan käyttämään mielikuvitustaan ja ilmaisemaan musiikin herättämiä ajatuksia, sekä tunteita erilaisin tavoin, esimerkiksi kertoen, kuvallisesti ilmaisten tai tanssien. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2022, s. 44.)

Kulttuuri ja siihen kuuluva musiikki ovat tärkeä osa lapsen identiteettiä. Varhaiskasvatuksessa lapsille tarjotaan mahdollisuuksia nähdä ja kokea monipuolisesti taidetta ja muuta kulttuuria. Niihin liittyvät kokemukset vahvistavat lasten kykyä omaksua, käyttää ja tuottaa omaan kulttuuriin sidonnaisia tuotoksia. Samalla lapset oppivat ymmärtämään taiteen ja kulttuuriperinnön merkitystä ja arvoa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2022, s. 45.) Kulttuurin oppimisen ja ymmärtämisen sekä musiikillisten tietojen ja taitojen lisäksi varhaisiän musiikkikasvatus vaikuttaa ihmisen persoonallisuuden muotoutumiseen (Hongisto-Åber ym., 1994, s. 9). Yleisesti musiikkikäyttäytymisenä voidaan pitää kaikkia niitä toimintoja, jotka ovat suhteessa musiikkiin. Tästä seuraa, että musiikkikäyttäytymisen, kuten myös musiikkikasvatuksen, alueet ovat monimuotoisia ja laajoja. (Ahonen, 2004, s. 14.)

Musiikkikasvatuksen osa-alueiden lista on laaja: lapsille laulaminen, lapsien laulattaminen, soittimen soittaminen lapsille, perkussiosoitinten soittaminen lasten kanssa, kehorytmien käyttäminen, tanssiminen, musiikkiliikunta, laululeikkien ohjaaminen, laulujen käyttäminen tilanteiden apuna, musiikin aktiivinen kuunteleminen, taustamusiikin käyttäminen, musiikin käyttäminen

taiteiden inspiraationa, sanarytmien käyttäminen ja musiikkisatujen kuunteleminen (Lundell, 2018, s. 44).

Pienten lasten ensimmäiset musiikkikäyttäytymiseksi tulkittavat merkit liittyvät vahvasti rytmiin. Rytmisarjoja esiintyy esimerkiksi leluilla leikkiessä, ensimmäisiä äännähdyksiä ja sanoja tapaillessa. Musiikki ja erilaiset rytmit ovat pienten lasten elämässä alati mukana. (Ahonen, 2004, s. 91.)

Lorujen avulla voidaan havainnollistaa leikinomaisesti tasaista, samana pysyvää rytmin sykettä, sekä tempon vaihtelua (Lindberg-Piironen & Ruokonen, 2017, s. 37). Vauva- ja taaperoiässä laulujen ja lorujen merkitykset korostuvat kielen kehityksessä (Aivoliitto i.a.). Laulaminen ja kuunteleminen edistävät puheen kehitystä ja lisäävät lasten sanavarastoa (Nurmilaakso, 2011, s. 37).

Musiikkiliikunta on musiikkikasvatuksen osa-alue ja tärkeä osa musiikkituokioita. Musiikkiliikunnan tarkoituksena on tukea lapsen kehon toimintaa ja kasvua, mikä tapahtuu aktiivisen tekemisen ja liikkeen kautta. Eriyisen merkittävää musiikkiliikunta on 0–3-vuotiaiden, liikkumisen taitoja opettelevien lasten ryhmissä, mutta tasapainon hallitsemisen ja kehon osien toiminnan koordinoimisen opettelu kuuluvat lapsen psykomotoriseen kehitykseen koko lapsuuden ajan. (Lindberg-Piironen & Ruokonen, 2017, s. 273, s. 275.)

3 MUSIIKKI OPPIMISEN TUKENA

3.1 Herkkyyskaudet säätelevät oppimista

Varhaislapsuudessa, eli lapsen ensimmäisten kuuden vuoden aikana, lapsen herkkyys ja ympäristön aistiminen ovat suurimmillaan (Lindberg-Piironen & Ruokonen, 2017, s. 65), ja näiden kausien aikana lapsi oppii ja omaksuu asioita erittäin hyvin. Oppiminen on lapsille läsnä jokaisessa arjen kohtaamisessa (Ahonen & Roos, 2021, s. 163).

Eri kehityksen osa-alueille, kuten kielelliselle kehitykselle, sosiaalisille ja motorisille taidoille on omat kautensa, jotka tulisi ottaa huomioon varhaiskasvatuksessa. Kielen kehityksen herkkyyskausi kestää kuudenteen ikävuoteen saakka, järjestyksen herkkyyskausi kolmanteen ikävuoteen saakka ja aistien hienosäädön herkkyyskausi viidenteen ikävuoteen saakka. Liikkumisen herkkyyskausi, sekä kiinnostus pieniin esineisiin alkaa vuoden ikäisenä ja jatkuu muutaman vuoden, ja sosiaalinen herkkyyskausi alkaa 2,5 vuoden ikäisenä ja jatkuu viidenteen ikävuoteen saakka. (Koivunen & Lehtinen, 2015, s. 135.)

Suuri osa tästä kehityksestä ja oppimisesta tapahtuu lasten leikkiessä. Leikit ovat lasten tapa ottaa maailmaa hallintaansa, koetella näkemäänsä ja kuulemaansa, sekä kokeilla omia sekä toisten rajoja (Lindberg-Piironen & Ruokonen, 2017, s. 73). Leikki on läsnä lasten elämässä jatkuvasti, se ei ole lapselle vain jotakin, jolla on alku ja loppu, vaan se on läsnä kaikessa ja kaikkialla, myös lasten perustoiminnoissa, kuten liikkuesssa ja ruokaillessa (Ahonen & Roos, 2021, s. 98).

Leikin ohella musiikki on tärkeä elementti lapsen kehityksessä. Musiikin avulla on helppoa opettaa lapsille erilaisia taitoja: pukemislaulu, pöytätavoista kertova laulu, eläinlaulu, kehon osia luetteleva laulu tai vaikka viikonpäivälaulu opettavat lapsia huomaamatta ja helposti. Musiikkiharrastus kehittää myös tarkkaavaisuuden suuntaamista, keskittymistä, mieleen painamista, kuulemistä, hienomotoriikkaa, toiminnanohjausta ja tunneilmaisua (Huotilainen 2013, s. 106).

Musiikin käyttö erityisesti oppimisen herkkyyskausina on hedelmällistä, sillä kuten luvuissa 3.2 ja 3.3 kerrotaan, musiikki tukee kielellistä ja sosiaalista kehitystä, auttaa hahmottamaan kuultua, saamaan kosketuksen oman kehon rytmeihin ja vaikuttaa tunnetiloihin, jotka tukevat erilaisia oppimistilanteita.

3.2 Musiikin vaikutus kielen oppimiseen

Musiikkikasvatuksen merkitys ei ole pelkästään musiikin ja kulttuurin opettamisessa. Musiikki ja musiikkikasvatus ovat välineitä myös muiden

tärkeiden taitojen oppimiseen. Yksi tärkeimmistä ja musiikkiin eniten yhteydessä olevista taidoista lienee kielen oppiminen. Musiikilla on vaikutus niin puhutun kuin kirjoitetunkin kielen omaksumiseen.

Vie aikaa, ennen kuin puhumaan opettelevan lapsen aivot pystyvät erottamaan kuuloaistin välittämästä puheen virrasta yksittäisiä sanoja. Yksittäisten sanojen erottamista helpottavat puheen sävelkulku, painotus ja ajoitus sekä kielellisten ilmiöiden esiintymistaajuus (Loukusa ym., 2011, s. 25). Rytmit, sävelkulut ja tauotukset ovat tärkeitä elementtejä myös musiikissa. Vanhemmat puhuvatkin kaikissa kulttuureissa vauvoille musiikillista puhetta, jossa rytmit, toistot ja melodiset elementit luovat dialogin vaivan ja vanhemman välille. (Jordan-Kilkki, ym., 2013, s.10.)

Musiikin kuuntelu, laulut ja lorut tukevat kielellisen tietoisuuden kehittymistä ohjaamalla lasta havaitsemaan rytmiä ja toistuvia elementtejä (Nurmilaakso, 2011, s. 37). Alle kolmevuotiaiden lasten varhaiskasvatuksessa tulisikin käyttää rytmikkäitä, usein toistuvia loruja ja lauluja, jotka kiinnittävät lapsen huomion ja alkavat vähitellen tuntua tutuilta.

Lapset tuottavat jo hyvin varhain musiikkia ja rytmiä myös itsenäisesti. Kielelliset mallit muokkautuvat myös lapsen oman ääntelyn kautta. Ääntelemällä ja jokeltamalla lapsi saa sekä sensorista että motorista palautetta omasta kyvystään tuottaa kieltä. (Loukusa ym., 2011, s. 25.)

Noin yhden vuoden iässä lapsi alkaa itse tuottaa spontaaneja lauluja, joissa ei aluksi ole sanoja. Kun sanasto laajenee, yksittäiset sanat saattavat toistua lauluissa. Parin vuoden ikäisenä lapsi laulelee jo pidempiä lauluja ja alkaa toistaa säkeitä ja rytmisiä elementtejä. (Ahonen, 2004, s. 85.)

Musiikkikasvatuksen merkitys on suuri myös niille lapsille, joilla on erityyppisiä kehityshäiriöitä. Musiikki tukee myös sosiaalista kehitystä puheen kehityksen tukemisen kautta. Varhaisiän musiikkikasvatuksella voidaan mm. auttaa useita auditiivisesta hahmotusviiveestä kärsiviä lapsia jo ennalta ennen kouluikää

(Lindberg-Piironen & Ruokonen, 2017, s.15). Musiikkiharrastuneisuus laajentaa lapsen kuulojärjestelmän alueita (Huotilainen, 2013, s 104).

Tukemalla kielen kehittymistä musiikki liittyy kiinteästi muuhun kognitiiviseen kehitykseen – älykkyyteen, ajatteluun, muistiin ja havaitsemiskykyyn (Nurmilaakso, 2011, s. 32). On havaittu, että musiikilliset kyvyt ovat yhteyksissä muun muassa yleiseen älykkyyteen, visuaaliseen havaitsemiskykyyn sekä spatiaalisiin kykyihin (Korhonen ym., 2010, s. 66; Lindberg-Piironen & Ruokonen, 2017, s. 15). Tukemalla kielen kehitystä musiikki vaikuttaa lapsen kognitiivisiin kykyihin laajasti.

Musiikki saa aivot vastaanottavaisiksi ja tehostaa monien oppiaineiden oppimista ja opitun jäsentämistä (Korhonen ym., 2010, s. 69). Oppiminen on tehokkainta silloin, kun lapsella on hyvä mieli: leikki ja ilo tukevat lapsen oppimista (s. 69 Riitta Korhonen ym., 2010, s. 69). Musiikkivalinnoilla voidaan sekä kohottaa mielialaa että rauhoittaa ja näin luoda hyvät olosuhteet oppimiselle.

Musiikki, laulut ja lorut tukevat myös suomea toisena kielenään opettelevia lapsia (Halme & Nurmilaakso, 2011, s. 94). Myös moni aikuinen oppii uusia kieliä kuuntelemalla musiikkia.

Myös lapsen erilaiset motoriset vaikeudet, kuten kömpelyys, voivat olla yhteyksissä lapsen kielelliseen kehitykseen (Alijoki & Nurmilaakso, 2011, s. 78). Soittaminen voi auttaa erilaisista motorisista vaikeuksista kärsiviä lapsia, sillä minkä tahansa soittimen soittaminen kehittää sekä karkeamotorisia että hienomotorisia taitoja (Juntunen ym., 2013, s. 139).

Puheen tuottamisen vaikeudet ovat usein yhteyksissä lapsen käyttäytymisen säätelyyn ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen, josta voi seurata käyttäytymisongelmia kaverisuhteissa. Musiikki tukee sosiaalista kehitystä puheen kehityksen tukemisen kautta.

3.3 Musiikki sosiaalisten ja tunnetaitojen kehittymisen tukena

3.3.1 Musiikki tunteiden säätelyn apuna

Elokuvateollisuus on alusta lähtien hyödyntänyt musiikkia elokuvan kannalta tärkeän informaation ja merkitysten välittäjänä. Musiikin avulla viestitään tunnelmasta, henkilöiden tunteista, narratiivin rakenteista ja moraalin kannalta merkittävistä kohtauksista. Musiikin merkittävin rooli elokuvissa on kuitenkin sen kyky synnyttää katsojissa tunteita. (Schulte, 2019, s. 38 – 39.)

Musiikki tuo esiin ja synnyttää yhteisiä kokemuksia ja tunnetiloja (Saarikallio, 2013, s. 39). Siksi urheilukilpailuissa soitetaan ja lauletaan, sotilaat marssivat musiikin tahdissa, uskonnollisissa seremonioissa esitetään kuhunkin uskonnolliseen tilanteeseen sopivaa musiikkia ja festareilla sadat ihmiset hyppivät yhdessä musiikin tahdissa – ja elokuvan yleisö tietää, pitääkö sen pelätä, olla innostunut tai valmistautua kaivamaan nenäliina esiin.

Musiikilla on oma universaali kieli, joka on yhteinen kaikissa kulttuureissa ja jopa lajien välillä: jopa lemmikkimme erottavat surullisen musiikin riehakkaasta ja iloisesta musiikista. Musiikki ei ole vain elämän lisuke, vaan sillä on merkittävä rooli yhteiskunnan perustuksissa. (Campbell, 1998, s. 5.)

Musiikki on varhaisimpia tunnesäätelyn välineitä, joita vauva kohtaa. Äidit laulavat kaikissa kulttuureissa lapsilleen rauhallisella tempolla ja tavanomaista korkeammalla äänellä. Vauvat tunnistavat äidin äänen tunnetiloja ja oppivat sosiaalisen vuorovaikutuksen taitoja – tunteiden välittämistä ja tulkintaa - jo ennen puheen kehittymistä. (Järvelä, 2006.)

Tunteet säätelevät voimakkaasti sosiaalista oppimista ja kanssakäymistä. Musiikin avulla voidaan vaikuttaa lapsen tunnetiloihin monin tavoin. Tunteiden hallinta ja säätely ovat erittäin tärkeitä sosiaalisten taitojen opettelemisessa. Musiikki auttaa kokemaan ja jäsentelemään tunteita. Lapset myös sosiaalistuvat musiikin avulla. (Campbell, 1998, s. 168.)

Musiikin tekeminen yhdessä mahdollistaa yhteyden syntymisen ja tunteiden ilmaisemisen silloinkin, kun siihen ei vielä ole verbaalisia taitoja. Erityisesti laulaminen on ollut kautta aikojen tapa ilmaista tunteita. Laulun avulla aikuiset voivat välittää tunteitaan lapselle, ja laulun kautta lapsi pystyy paremmin ymmärtämään aikuisten tunneviestejä. (Lindberg-Piironen & Ruokonen, 2017, s. 91.)

Musiikin kuunteleminen voi vahvistaa lapsen tunnetaitoja, joiden tiedetään olevan tärkeitä lasten hyvinvoinnissa ja stressin säätelyssä. Miellyttävän musiikin kuuntelu säätelee fysiologista tilaa suoraan dopamiinijärjestelmän kautta. (Huotilainen, 2013, s. 100, s. 99.) Pieni lapsi puolestaan kokee toistuvan, jäsennellyn rytmin turvallisena ja rauhoittavana. Toistuva rytmii aktivoi aivoja laajasti ja avaa aivot oppimiselle (Wylie, 2008, 46). Varhaiskasvatuksessa musiikkia voidaan käyttää tukemaan muuta toimintaa luomalla erilaisia tunnetiloja. Musiikilla voidaan luoda erilaisia ääniympäristöjä, jotka tukevat toimintaa.

Toimintaa voidaan tarkastella kahdesta eri näkökulmasta: taistele tai pakene -tilan ja toiminta-aktiivisuuden kannalta. Musiikilla voidaan vaikuttaa molempiin. Levotonta lasta tai ryhmää voidaan rauhoittaa musiikin avulla, sillä itselle merkityksellisen musiikin kuunteleminen voi auttaa siirtymään pakene tai taistele -tilasta kohti virtaustilaa. (Huotilainen, 2013, s. 98).

Sekä matala että korkea toiminta-aktiivisuus ovat hyviä tiloja, mutta eri tarkoituksissa. Kuuntelun ja katselun kautta oppiminen edellyttää matalaa toiminta-aktiivisuuden tilaa, kun taas korkean toiminta-aktiivisuuden tilat sopivat oppimiseen, jossa lapsi voi itse toimia aktiivisesti. (Huotilainen, 2013, s. 99.) Musiikilla voidaan luoda otollinen aktiivisuustila kulloiseenkin toimintaan.

Toiminta-aktiivisuuteen voidaan vaikuttaa, jos tiettyä, tilanteeseen sopivaa musiikkia toistetaan säännöllisesti: rauhallisen musiikin kuuleminen kertoo, että pian luetaan satua tai mennään nukkumaan, kun taas tuttu reipas ja iloinen musiikki virittää nopeasti vauhdikkaampaan leikkiin. Osa vaikutuksesta perustuu oppimiseen – jo kun lauletaan ruokalaulu, saadaan pian ruokaa – mutta osa

perustuu suoraan aivojen fysiologiaan. Nopeiden ja korkeiden äänten on todettu stimuloivan, kun taas matalat äänet rauhoittavat ihmistä. (Ahonen, 1993, s. 49.)

3.3.2 Musiikki kulttuuri-identiteetin välittäjänä

Musiikilla on myös kulttuurisidonnainen kieli, joka puhutun kielen ohella on siirtynyt sukupolvelta toiselle. Musiikki on kommunikaation osa eri yhteyksissä: siirtymäriiteissä, uskonnollisissa yhteyksissä ja arkipäivän askareissa. (Lindberg-Piironen & Ruokonen, 2017, s. 21).

Musiikki kertoo identiteetistä ja elämäntavasta. Tämä koskee paitsi kansalliskulttuureja myös alakulttuureja. Oopperan ystävien ja raskaan musiikin kuuntelijoiden kulttuurisessa musiikkimaussa on kyse enemmästä kuin pelkästään kuunneltavan musiikin rytmistä ja sävelkuluista. Musiikki määrittää tehokkaasti sen, mihin joukkoon kuulumme.

Musiikki luo ja vahvistaa kulttuuri-identiteettiä, mutta se voi myös toimia kulttuurien välisenä siltana. Musiikin mukana tapahtuu kohtaamisia, meidän ja muiden, kansallisuuksien, eri sukupuolien ja seksuaalisuuksien, etnisyyksien ja ihmisten edustamien asioiden, ilmiöiden, tavoitteiden, arvojen ja asenteiden välillä (Juntunen ym., 2013, s. 346). Näitä musiikin kulttuurisia ja sosiaalisia ominaisuuksia voidaan hyödyntää myös varhaiskasvatuksessa.

Edellä jo todettiin, että musiikki tukee lapsia, jotka opettelevat suomea toisena kielenä. Musiikin avulla voidaan tukea myös kulttuurin oppimista ja luoda tilaisuuksia sosiaalisten taitojen harjoitteluun: yhdessä musisoiminen, oman vuoron odottaminen, toisen kulttuurin musiikkiin tutustuminen ja ennen kaikkea yhdessä musisoimisen synnyttämä ilo, joka lisää yhteisöllisyyttä. Lisäksi muualta tulleen lapsen oman musiikin soittaminen muille lisää lapsen hyväksytyksi tulemisen tunnetta ja auttaa sopeutumaan ryhmään.

4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opintojeni ohella olen työskennellyt erilaisissa rooleissa eri päiväkodeissa. Viimeisin työpaikkani oli musiikkipainotteinen yksityisen sektorin päiväkotia, jossa musiikilla oli merkittävä rooli lasten kanssa työskentelyssä. Koska olen aina harrastanut musiikkia eri muodoissa, minulla oli myös omakohtainen kiinnostus musiikin käyttöön ja musiikin opettamiseen.

Työskennellessäni huomasin, että toisin kuin vanhemmille lapsille, 0–3-vuotiaille on tarjolla hyvin niukasti musiikin opetukseen käytettäviä apuvälineitä. Pedagogisen materiaalin muokkaaminen nuoremmille lapsille sopiviksi jäi opettajan vastuulle, mutta ajan puutteen takia se ei aina ollut mahdollista.

Oli selvää, että kokeneet työntekijät hyödynsivät musiikkia tottuneesti, mutta päiväkodissa työskenteli lähes päivittäin myös kouluttamattomia sijaisia, joilla ei välttämättä ollut omakohtaista kosketusta musiikkiin tai musiikkikasvatukseen. Jäin itsekkin kaipaamaan sopivaa materiaalia oman työni tueksi, mutta etenkin esihenkilönä kaipasin opetusvälineitä, jota olisin voinut tarjota alaisilleni helppoja ohjeita ja ideoita, joiden avulla kokemattomatkin varhaiskasvattajat voisivat tuoda musiikkia päiväkodin arkeen.

Sopivien materiaalien ja tuen puuttuminen pienten lasten päiväkotiarjessa hankaloitti myös vastuun jakamista sijaisille. Sijaiset eivät yleensä kyenneet itsenäisesti vastaamaan musiikin opetuksesta, sillä yksinkertaisia ohjeita esimerkiksi musiikkituokion vetämiseen ei ollut. Covid-19-pandemian pahensi varhaiskasvatuksen henkilöstövajetta entisestään. Päiväkoteihin oli pakko palkata myös kokemattomia ja kouluttamattomia henkilökuntaa niin hoitajiksi kuin näiden sijaisiksi.

Ammattikorkeakoulujen opetuksessa korostetaan työelämälähtöisyyttä. Tällä tarkoitetaan, että kertyvä osaaminen vastaa työelämän tarpeita ja pedagogiikka

painottaa teoreettisen opiskelun sijaan työelämän kontekstista nousevia ongelmalähtöisiä oppimismenetelmiä. (Vesterinen & Alavaikko, 2020, s. 166.)

Oman opinnäytetyöni kantavana ideana on nimenomaan päiväkotien työstä nouseva tarve ja pyrkimys luoda tuotekehityksenä pedagoginen apuväline helpottamaan laadukkaan varhaiskasvatuksen tarjoamista.

Tarkoitukseni on luoda työvälinen pienimpien lasten musiikkikasvatuksen tueksi. Se sisältää helposti ja nopeasti luettavan opasvihkosen, joka tarjoaa tietoa musiikkikasvatuksen merkityksestä ja käyttömahdollisuuksista ja antaa ideoita ja neuvoja sen toteuttamiseen päiväkodin arjessa. Lisäksi apuvälineeseen kuuluu musiikkikortteja, joiden avulla laulujen opettaminen pienimmille päiväkotilapsille on helpompaa.

Tarkoitus on, että apuvälinettä hyödyntämällä myös kokemattomat työntekijät, jotka eivät vielä tunne lasten musiikkia ja musiikin käyttöä varhaiskasvatuksen tukena, pystyisivät tarjoamaan lapsille laadukasta musiikkikasvatusta.

5 PEDAGOGISEN VÄLINEEN KEHITTÄMINEN

5.1 Projektin aloitus ja ideointi

Työssäni 0–3-vuotiaiden ryhmän vastaavana varhaiskasvatuksenopettajana pohdin, miten koulutuksen ja musiikkikasvatuksen korkeaa tasoa voisi pitää yllä henkilöstön vaihtuvuudesta huolimatta. Idea pedagogisen työkalun tekemiselle syntyi tästä tarpeesta.

Päiväkodeissa työskennellessäni kuvitin useita julisteita ja kortteja erilaisiin tarpeeseen. Julisteita, ja muita päiväkodin seinillä olevia kuvia oli mukava katsoa lasten kanssa, ja niihin oli helppo sisällyttää aikuisille tekstin muodossa vinkkejä esimerkiksi musiikin käytöstä helpottamaan arkea niin päiväkodissa kuin kotonakin. Julisteiden tekeminen oli myös opinnäytetyöni ja työvälineeni ensimmäinen ajatus.

Pohtiessani asioita, joita halusin julisteeseeni sisältää, ymmärsin hyvin nopeasti, ettei yksi juliste tulisi riittämään kaikkeen siihen, mitä päiväkodeissa kaivattiin. Syntyi ajatus vihkosesta, johon voisi sisällyttää enemmän kuin mitä julisteeseen mahtuisi.

5.2 Tiedonkeruu ja alkuvalmistelut

Koska ajatus ohjekirjasesta syntyi omakohtaisesta kokemuksesta, halusin varmistaa, etten ollut ajatusteni kanssa yksin ja ettei musiikkikasvatuksen apuvälineen tarve koskenut vain niitä päiväkotia, joissa itse olin työskennellyt. Päätin laajentaa näkökulmaani haastatteleamalla myös muiden päiväkotien 0–3-vuotiaiden ryhmien henkilökuntaa.

Tarkoitukseni oli kartoittaa, miten musiikkia päiväkodeissa käytetään ja millaisia välineitä henkilökunta toivoisi saavansa musiikkikasvatuksen tueksi. Päätin valita metodiksi suullisen ryhmähaastattelun. Kirjallinen haastattelulomake olisi

mahdollistanut useamman päiväkodin toiminnan kartoittamisen, mutta lomakkeiden täyttäminen olisi vienyt työaika jo ennestään kuormittuneelta henkilökunnalta. Ryhmähaastattelut oli mahdollista toteuttaa suhteellisen nopeasti niin, etteivät ne häirinneet päiväkodin arkea. Lisäksi uskoin saavani suullisen ryhmähaastattelun avulla spontaanimpaa ja aidompaa tietoa työntekijöiden tarpeista kuin kirjallisten kysymysten avulla, sillä ryhmähaastattelu mahdollisti spontaanin keskustelun ja henkilökunnan omien ideoiden esiin tuomisen.

Otin yhteyttä muutamaan Helsingin kaupungin päiväkotiin, jotka sijaitsivat silloisen asuinalueeni lähellä Itä-Helsingissä. Päiväkoti Kissankello ja päiväkoti Pehtoori suostuivat toimimaan yhteistyökumppaneinani opinnäyteprojektissa. Päiväkotien valinta perustui siihen, että henkilö, joka toimi molempien päiväkotien johtajana, vastasi viestiini nopeasti. Molemmissa päiväkodeissa oli alle 3-vuotiaiden ryhmä. Olin tyytyväinen, että sain haastatella useamman kuin yhden päiväkodin henkilöstöä.

Haastattelujen sopiminen osoittautui vaikeammaksi ja hitaammaksi kuin olin kuvitellut. Sain alustavasti sovittua yhteistyöstä juuri ennen kesälomien alkamista, mutta emme voineet sopia asiasta konkreettisemmin, sillä päiväkotien johtajan oli hankala arvioida tilannetta kesän jälkeen.

Lomien vuoksi kirjallinen sopimus yhteistyötä saatiin tehtyä syyskuussa, ja vasta tämän jälkeen pääsin lähettämään tutkimushakemuksen Helsingin kaupungin kasvatuksen toimialan tutkimusluvista vastaavaan kirjaamoon.

Arvioitu aika päätöksen saamiselle oli noin kaksi viikkoa, mutta valitettavasti kaupungin arvio ei pitänyt paikkaansa. Kolmen viikon kuluttua otin asian tiimoilta yhteyttä kirjaamoon ja sain vastaukseksi, että asiani on varmasti jo käsiteltävänä. Kului vielä kaksi viikkoa, ennen kuin otin uudelleen yhteyttä kirjaamoon ja sain tietää, että paperini olivat kadonneet, ja tämän vuoksi käsittelemisessä oli kestänyt. Nyt ne olivat kuitenkin viimein löytyneet, ja saisin vastauksen pian. Lopulta sain ilmoituksen, että hakemukseni oli hyväksytty.

Lomien päättymistä ja Helsingin kaupungilta päätöstä odotellessani aloin kerätä kirjallista aineistoa opinnäytetyötäni varten. Kävin niin Diakin, Helsingin Yliopiston kuin Sibelius-Akatemiankin kirjastoissa etsimässä aineistoa musiikista ja musiikkikasvatuksesta keskittyen erityisesti päiväkotien kasvatustyöhön ja 0–3-vuotiaisiin lapsiin.

Lukiessani alan tutkimusta lasten kehitysvaiheista, kielen ja sosiaalisten taitojen oppimisesta ja musiikin käytön mahdollisuuksista ymmärsin, että musiikkikasvatuksen merkitys ja samalla opasvihkosen tarpeellisuus oli jopa suurempi kuin kuvittelin. Lukeminen auttoi minua myös selventämään ajatuksiani siitä, mitä haluaisin päiväkotien henkilökunnalta kysyä.

5.3 Henkilökunnan haastattelut

Haastatteluiden kysymyksiä pohtiessani minulle oli tärkeää niiden selkeys ja muotoilu siten, että vastauksia olisi helppo antaa sekä tulkita. Halusin myös haastatteluiden olevan lyhyitä, jotta ne ehdittäisiin varmasti pitää henkilökunnan tauon aikana, eli lasten päiväuniaikaan. Kysymyksiä ei siis voinut valikoitua mukaan montaa, minkä seurauksena kaikkien kysymysten piti käsitellä tiukasti aihetta, josta halusin tietoa: musiikista ja sen käytössä päiväkodeissa. Pohdinnan jälkeen valitsin viisi kysymystä, joista yhdellä oli vielä tarkentavia kysymyksiä. (Liite 1)

Haastattelukysymyksille ei ollut asetettu hypoteeseja, sillä tarkoituksena oli kerätä tietoa. Koska tiesin, ettei päiväkodin hektisessä arjessa ollut ylimääräistä aikaa aina edes arjen suunnitteluun, päätin etten lähetä kysymyksiä päiväkotien henkilökunnalle etukäteen. Halusin aiheuttaa työntekijöille mahdollisimman vähän ylimääräistä vaivaa.

Helsingin kaupungilta tutkimusluvan saatuani soitin heti päiväkoteihin ja sovin haastatteluajat molempien päiväkotien 0–3-vuotiaiden lasten ryhmän aikuisten kanssa samalle viikolle, viikolle 46.

Olin saanut puhelimessa aikoja sovittaessa neuvot oikeista ovista, ja niitä noudattamalla löysin helposti tieni oikeisiin ryhmiin. Ensimmäisessä päiväkodissa, päiväkotiki Kissankelessa, paikalla oli vain yksi ryhmän kolmesta aikuisesta, sillä niin lapsia kuin aikuisiakin oli sairaana paljon. Päiväkotiki Pehtoorissa pääsin haastattelemaan kaikkia kolmea ryhmän aikuista

Haastattelujen aluksi esittelin itseni, kerroin, mitä olin suunnitellut tekeväni ja miksi koin opasvihkosen tekemisen tärkeäksi. Itse haastattelut alkoivat esittelyjen jälkeen siten, että jaoin kaikille haastatteluihin osallistuville etukäteen kirjoitetun selostuksen tutkimuksestani sekä suostumuslomakkeet, joihin keräsin osallistujilta allekirjoitukset. Tämän jälkeen esittelin opinnäytetyöni aiheen ja aloitin kysymysten lukemisen yhden kerrallaan.

Olin jo etukäteen päättänyt, että taltioin haastattelut äänittämällä ja jälkikäteen kirjoittamalla, jotta voisin itse haastattelussa keskittyä muistiinpanojen kirjoittamisen sijaan vain kysymysten sujuvaan esittämiseen ja saamiini vastauksiin. Haastattelun lopuksi kiitin kaikkia heidän ajastaan ja poistun.

Haastattelut sujuivat kaavamaisesti ja kestivät noin 15 minuuttia. Molempien päiväkotien henkilökunta vastasi kysymyksiin hyvin samoin tavoin. Musiikkia oli molemmissa päiväkodeissa käytössä päivittäin useissa eri tilanteissa, vaikkei kummassakaan päiväkodissa ollut minkäänlaista painotusta musiikkiin. Esimerkiksi ruokaillessa, nukkumaan mennessä, vessassa ja ulos lähtiessä laulut ja musiikki kulkivat mukana arjessa, ja lisäksi molemmilla päiväkodeilla oli yksi muskari-päivä viikossa. Päiväkotiki Kissankelessa musiikkia kuunneltiin eniten päiväkodin tableteilta ja soitettiin rumpuja, kun taas Pehtoorissa laulettiin enemmän lasten kanssa, sekä soitettiin kehosoittimia taputtamalla kehon osia.

Vaikka musiikki eri muodoissa oli läsnä molempien päiväkotien arjessa, henkilökunnan musiikin osaaminen osoittautui vähäiseksi. Koulutuksista kysyttäessä molempien päiväkotien henkilökunta mainitsi Helsingin kaupungin tarjonnan jonkinlaista koulutusta temasta vuosia sitten, mutta erikoisosaamista tai koulutusta ei ryhmien aikuisilla ollut.

Viidennen, päiväkodin henkilökunnan toiveita käsitelleen kysymyksen kohdalla molemmat päiväkotien työntekijät esittivät toiveen jostain konkreettisesta, joka auttaisi arkea ja soveltuisi niin päiväkotien omalle henkilökunnalle kuin sijaisillekin. Päiväkoti Kissankellon henkilökunta esitti toiveen musiikkiteemaisista kuvakorteista sisällytettäväksi työhön.

Haastattelut vahvistivat omaa kokemustani siitä, että alalle kaivataan kipeästi aineistoa, joka olisi tehty 0–3-vuotialle lapsille, jotta vanhemmille lapsille suunniteltua toimintaa ei tarvitsisi muokata ja suunnitella uudestaan ja tämä tuli ilmi molemmissa haastatteluissa.

Pyysin molempien päiväkotien henkilökuntaa arvioimaan tekemääni apuvälinettä, kun se olisi valmis, mutta päiväkotien työntekijät sanoivat olevansa liian kiireisiä päiväkodin arjessa kyetäkseen arvioimaan työtäni. Lupasin kuitenkin lähettää heille tekemäni apuvälineen sen valmistuttua.

5.4 Tuotoksen luominen

Haastattelujen pohjalta lähdin kehittämään omaa ideaani pohtien erityisesti, miten saisin vastattua päiväkotien tarpeeseen. Ajatukseni julisteesta muuttui ensin useammaksi, pienemmäksi julisteeksi, joissa voisin käsitellä musiikin eri osa-alueita syvemmin kuin yhdessä suuressa julisteessa. Tämä ei kuitenkaan vastannut tarpeeksi alkuperäistä ideaani eikä päiväkotien ilmaisemia tarpeita. Muutaman päivän ajatustyön jälkeen päädyin uuteen ideaan: tietoa ja ideoita sisältävään henkilökunnan käyttöön tarkoitettuun opaskirjaseen ja jo haastatteluissa esille tullessiin erillisiin, lasten kanssa käytettäviin musiikki kortteihin.

Päätin kuvittaa lastenlaulujen sanoista kortit, joita lasten olisi mukava katsoa. Kuvien tarkoitus on kiinnittää lasten huomio ja auttaa heitä hahmottamaan sanoja ja niiden merkitystä. Kuvat yhdessä laulujen sanojen kanssa tukevat lapsen kielen kehittymistä tehokkaasti. Korttien toiselle puolelle tulisi laulujen sanat ja laululeikkien ohjeet aikuisille luettavaksi.

Korttien tulisi olla riittävän suurikokoisia, jotta lapset näkisivät ne paikallaan istuen. Se helpottaa korttien käyttämistä, kun liian pientä kuvaa ei tarvitse näyttää yhdelle lapselle kerrallaan. Näin ryhmä pysyy koossa, eikä lasten mielenkiinto herpaannu, kun he väsyvät odottamaan vuoroaan.

5.5 Tuotoksena opasvihkonen ja musiikkikortit

Opinnäytetyöni tuloksena syntyi liitteessä 2 esitetyt opasvihkonen ja siihen liittyvät musiikkikortit.

Opasvihkonen sisältää kolme lukua. Ensimmäisessä luvussa perustellaan, miksi musiikin käyttö varhaiskasvatuksen tukena on tärkeää. Luvussa kerrotaan, miten lapsi hyötyy musiikista ja miten musiikki helpottaa myös päiväkodin arkea.

Toinen luku tarjoaa ideoita muskarihetken järjestämiselle. Luvussa esitellään muskarihetken runko ja sen tavoitteet sekä annetaan esimerkki muskarihetkestä. Luvun tarkoitus on helpottaa niiden varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja sijaisten työtä, joilla ei ole kokemusta musiikkikasvatuksesta tai muskarihetkien suunnittelusta ja pitämisestä.

Kolmannessa luvussa käsitellään musiikin käyttöä päiväkodin arjessa. Musiikilla on paljon erilaisia funktioita päiväkotipäivän kuluessa. Luku sisältää myös vinkkejä siitä, mistä lapsille soitettavaa tai laulettavaa musiikkia ja muita musiikkiin liittyviä lähteitä voi löytää.

Kolmen lyhyehkön ja helposti ymmärrettävän luvun lisäksi ohjekirjanen sisältää musiikkikortit kolmeen lauluun: Piippolan vaarilla oli talo, Bussilaulu ja Tunnetko sä sammakon.

Kortteja voi käyttää laulun tukena kiinnittämään lasten huomio ja tukemaan tekstin ymmärtämistä aiheeseen liittyvillä kuvilla. Kielellisen tuen lisäksi kuvat auttavat lasta muistamaan laulun säkeistöjä ja erilaisia musiikin ja musiikkitoiminnan sisältöjä, joita lauluun liittyy. On myös tärkeää, että lapset

saavat itse osallistua lauluja koskevaan päätöksentekoon: kuvakorttien avulla puhetaidottomatkin lapset voivat kertoa, mistä eläimestä haluavat laulaa seuraavaksi.

Kuvien lisäksi kortit sisältävät laulujen sanat ja tiedot siitä, mistä laulun voi löytää esitettynä. Kortit on tarkoitettu tulostaa kaksipuolisina siten, että tekstit näkyvä varhaiskasvatuksen työntekijälle hänen näyttäessään kuvia lapsille.

Laulujen valintakriteereistä tärkein on se, että lapset pitävät niistä: valitut kolme laulua ovat olleet hyvin suosittuja kaikissa varhaiskasvatuksen yksiköissä, jossa olen työskennellyt. Olen myös halunnut valita lasta ja toimintaa eri tavoin tukevia lauluja.

Piippolan vaari, alun perin englantilainen kansanlaulu Old MacDonald Had a Farm, tukee kielen kehitystä, sillä se sisältää sanoja, joita lapset ensimmäisenä opettelevat. Nekin, jotka eivät vielä osaa puhua, osaavat yleensä matkia eläinten ääniä. Laulussa on paljon toistoa, mikä tukee oppimista. Lisäksi lapset voivat osallistua lauluun muutenkin kuin laulamalla, koska voivat valita kuvakorteista eläimen laulettavaan säkeistöön.

Bussilaulu on alun perin amerikkalainen kansanlaulu The Wheels on the Bus, jonka on sanoittanut vuonna 1937 Verna Hills. Tämä laululeikki on edelleen kovin suosittu mukavan aiheensa ja hauskan leikkinsä ansiosta. Bussilaulukin sisältää paljon toistoa ja lapset voivat valinnoillaan vaikuttaa säkeistöjen järjestykseen. Kuvakorttien käyttö helpottaa lasten osallistumista, sillä kaikki eivät esimerkiksi muista sanaa torvi, mutta osaavat kuitenkin näyttää sen kuvasta.

Markku Kaikkosen sanoittama Tunnetko sä sammakon on liikuntalaulu, josta lapset yleensä innostuvat ja joka saa aikuisetkin liikkeelle. Se auttaa purkamaan energiaa ja tukee kehon käytön opettelua. Eläimet kiinnostavat lapsia aina ja niiden matkiminen saa hyvälle mielelle. Koska laulu ei ole kovin tunnettu, kuvakortit tukevat laulun ohjaamista.

6 EETTINEN POHDINTA

Opinnäytetyöni eettiset kysymykset liittyvät opinnäytetyön aiheeseen, tutkimuslupaan, haastatteluiden tekemiseen, tekijänoikeuksiin ja päiväkodeille tarkoitettuun opaskirjaseen liittyviin valintoihin.

Työskenneltyäni useana vuonna ohjaajana ja esihenkilönä erilaisissa päiväkodeissa, kerhoissa ja ryhmäkodeissa koen, että tunnen päiväkotien tarpeita riittävästi kyetäkseni luomaan päiväkotien toimintaa aidosti hyödyttävän apuvälineen. Koska halusin kuitenkin varmistaa, ettei kyse ole vain omista, subjektiivisista näkemyksistäni, halusin haastatella muidenkin päiväkotien henkilökuntaa.

Hain ja sain Helsingin kaupungilta tutkimusluvan haastatteluja varten. Haastatteluissa ei käsitellä lasten eikä päiväkodin työntekijöiden ja työntekijät vastasivat kysymyksiin vapaaehtoisesti. Koen tärkeänä, että haastatteluista on myös hyötyä haastatelluille itselleen: haastateltavien toiveet vaikuttivat opaskirjasen sisältöön ja haastattelujen pohjalta tehty opas musiikin käyttöön annetaan niiden päiväkotien käyttöön, joissa haastattelut tehtiin.

Tiesin, että päiväkodin arki on hyvin kuormittavaa, enkä halunnut rasittaa haastateltavia yhtään enempää kuin oli välttämätöntä. Siksi rajasin kysymysten määrän sellaiseksi, että ne pystyttiin käymään läpi lasten päiväunien aikana.

Opinnäytetyön tekemiseen ja materiaalin luovuttamiseen päiväkodeille liittyi tekijänoikeuskysymyksiä. Koska käytän opasvihkosen musiikkikorteissa kuvitettuja lauluja, oli selvitettävä, onko minulla oikeus käyttää sanoituksia ilman lisenssimaksuja.

Tekijänoikeuslain 14 § mukaan ”Julkistetusta teoksesta saa sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, valmistaa kappaleita opetustoiminnassa tai tieteellisessä tutkimuksessa käytettäväksi ja käyttää niitä mainitussa

tarkoituksessa yleisölle välittämiseen muulla tavalla kuin radiossa tai televisiossa lähettämällä” (L 404/1961 14. §).

Ammattikorkeakoulun opiskelijana minulla on oikeus käyttää julkistettuja teoksia, sillä ammattikorkeakouluilla ja yliopistoilla on voimassa oleva lisenssisopimus Kopioston kanssa (kopiosto, i.a.-a).

Se, että minulla on oikeus käyttää julkaistua materiaalia opinnäytetyössäni, ei vielä automaattisesti tarkoita sitä, että päiväkodeilla olisi oikeus käyttää opaskirjaani. Myös Opetushallitus on kuitenkin sopinut Kopioston kanssa luvista käyttää tekijänoikeudella suojattuja aineistoja opetuksessa ja varhaiskasvatuksessa, joten voin antaa laulujen sanoja sisältävät kuvakortit päiväkotien käyttöön. (Kopiosto i.a.-b). Koska kuvitan opaskirjasen itse, kuvien käyttöön ei liity tekijänoikeudellisia kysymyksiä.

Viimeinen eettistä pohdintaa edellyttänyt seikka oli opaskirjasen sisältö. Lastenlaulujen ei kuvittelisi olevan eettisesti arveluttavia, mutta kulttuurin muuttuessa jotkut seikat, jotka ennen olivat sallittuja, ovat muuttuneet kyseenalaiseksi. Joidenkin vanhojen lastenlaulujen sanat voidaan tänä päivänä luokitella jopa rasisiksi. Lauluja valitessani kiinnitin huomiota siihen, etteivät niiden aihepiiri ja sanoitus loukkaa ketään eivätkä synnytä vääriä mielikuvia mistään ihmisryhmästä.

7 POHDINTA

Tutkielman valmistuttua pohdin, toteutuivatko asettamani tavoitteet. Alkuperäinen suunnitelmani oli lähettää valmis opasvihkonen haastateltujen varhaiskasvatuksen työntekijöiden käytettäväksi ja arvioitavaksi. Ajatus oli selvittää, vastasiko opasvihkonen haastateltavien esittämiin toiveisiin ja mikäli ei vastannut, miten sitä voisi parantaa. Haastattelutilanteissa molempien päiväkotien työntekijät kertoivat kuitenkin, etteivät työn kiireisyyden vuoksi kykene antamaan palautetta minulle.

En siis kykene arvioimaan, miten tekemäni opasvihkonen helpottaa päiväkodin musiikkikasvatusta muiden mielestä. Sen sijaan itse koen saavuttaneeni enemmän kuin alun perin toivoin.

Haastatteluissa saatujen ideoiden ja teoreettisen tausta selvittämisen myötä pedagogisesta työvälineestä tuli laajempi, käytännöllisempi ja paremmin tarvetta vastaava kuin osasin suunnitelmaa tehdessäni ajatella. Tavoitteeni ”tarjota päiväkodeille apua ja työväline, jonka avulla varhaiskasvatuksen henkilökunta ja etenkin ne työntekijät ja sijaiset, joilla ei ole aikaisempaa tietoa tai taitoa käyttää musiikkia päiväkodissa, pystyisivät helpommin käyttämään musiikkia pienimpien lasten varhaiskasvatuksessa”, toteutui mielestäni hyvin.

Koin myös hyötyneni opinnäytetyön tekemisestä ammatillisesti. Tutustumalla päiväkoteihin ja haastatteleamalla niiden työntekijöitä pääsin näkemään erilaista päiväkotiarkea kuin mihin itse olin yksityisen sektorin työpaikoissani tottunut. Kunnallinen ja yksityinen varhaiskasvatus eroavat toisistaan. Molemmissa on hyviä ideoita ja käytäntöjä, mutta valitettavasti tieto niistä ei kulje päiväkodista toiseen. Se, että pääsin näin lyhyestikin tutustumaan musiikkikasvatuksen käytäntöihin erilaisissa ympäristöissä, laajensi omaa ammatillista osaamistani. Myös musiikkikasvatuksen teoreettiseen tutkimukseen tutustuminen lisäsi tietämystäni. Huomasin kuitenkin, että teoreettista tietoa 1–3-vuotiaiden musiikkikasvatuksesta ja sen hyödyistä oli saatavilla kovin vähän. Alle 1-vuotiaiden vauvojen ja kolmea vuotta vanhempien lasten suhteesta musiikkiin on

kyllä olemassa tutkimuksia, mutta taaperoikäisten musiikkikasvatuksen tutkimuksessa on aukko. Tämä on sikäli merkillistä, että 1–3-vuotiaat käyvät läpi kehityskausia, joissa musiikin käytöstä olisi erityisen paljon hyötyä.

Olisikin hyvä, jos jatkossa tutkimusta suunnattaisiin enemmän 0–3-vuotiaiden musiikkikokemuksia ja musiikin käyttöä pienimpien lasten varhaiskasvatuksessa. On lisäksi todettava, että muutakaan juuri tuolle ikäryhmälle suunnattua pedagogista materiaalia ei juuri ole saatavilla. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden on itse suunniteltava toimintaa ja tehtävä oheistuotteita pienimmille, mihin ei henkilöstöpulan vuoksi yleensä ole aikaa. Tämän vuoksi varhaiskasvatuksen laatu ei aina säily niin korkeana kuin työntekijät toivoisivat.

Itse haluaisin laajentaa opasvihkostani ja tehdä lisää musiikkikortteja erilaisista lauluista. Uskon, että laajemmalle kokonaisuudelle olisi tarvetta varhaiskasvatuksessa. Pohdin myös, voisiko varhaiskasvatuksen eri yksiköiden hyvien käytäntöjen levittämiseksi luoda jonkinlaisen portaalin, johon parhaita ideoita voitaisiin tallentaa kaikkien käytettäväksi.

LÄHTEET

- Ahonen, H. (1993). Musiikki, sanaton kieli: musiikkiterapian perusteet. Helsinki. Finn Lectura.
- Ahonen, K. (2004). Johdatus musiikin oppimiseen. Oy Finn Lectura, Tammi-Paino Oy.
- Ahonen, L. & Roos, P. (2021). Untuvikot alle 3-vuotiaiden pedagogiikka. PS-kustannus.
- Aivoliitto. (i.a.). Puheen ja kielen kehitys.
<https://www.aivoliitto.fi/kommunikaatiokeskus/kehityksellinenkieliharjoitus/puheen-ja-kielen-kehitys/>
- Alijoki, A. Nurmilaakso, M., (toimittaja). (2011) Lapsi ja kieli kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Unigrafia Oy.
- Campbell, P. (1998). Songs in their heads music and its meaning in children's lives. Oxford University Press Inc.
- Halme, K. Nurmilaakso, M. (toimittaja). (2011) Lapsi ja kieli kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Unigrafia Oy.
- Hongisto-Åber, M. Lindeberg-Piironen, A., Mäkinen, L. (1994). Musiikki varhaiskasvatuksessa - Hip hoi musisoi. Fazer Musiikki Oy, Tammer-Paino Oy.
- Huotilainen, M. Aivotointa ja musiikki. Teoksessa Jordan-Kilkki, P., Kauppinen, E., Viitasalo-Korolainen E., (toimittaja). (2013). Musiikkipedagogin käsikirja: Vuorovaikutus ja kohtaaminen musiikinopetuksessa (s. 97 - 110). Opetushallitus, Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy.
- Jordan-Kilkki, P., Kauppinen, E., Viitasalo-Korolainen E. (toimittaja). (2013). Musiikkipedagogin käsikirja: Vuorovaikutus ja kohtaaminen musiikinopetuksessa. Opetushallitus, Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy.
- Juntunen, M. Nikkanen, H., Westerlund, H. (2013). Musiikkikasvattaja: Kohti reflektiivistä käytäntöä, PS-kustannus.
- Järvelä, I. (2006). Musikaalisuuden monet kasvot, Duodecim-aikakauslehti.
<https://www.duodecimlehti.fi/duo96179>

- Koivunen, P. & Lehtinen, T. (2015). Kasvu kiikarissa, Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille, PS-kustannus.
- Kopioisto (i.a.-a) <https://www.kopioisto.fi/kopioisto/teosten-kayttajille/julkaisujen-ja-teosten-kopiointi/korkeakoulut/luvan-hankkiminen-ja-korvaus-korkeakouluissa/>
- Kopioisto (i.a.-b) [Kopioisto https://www.kopioisto.fi/kopioisto/teosten-kayttajille/julkaisujen-ja-teosten-kopiointi/oppilaitokset/](https://www.kopioisto.fi/kopioisto/teosten-kayttajille/julkaisujen-ja-teosten-kopiointi/oppilaitokset/)
- Korhonen, R., Rönkkö, M., Aerila, J. (2010). Pienet oppimassa kasvatuksellisia näkökulmia varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen, opettajankoulutuslaitos, Uniprint Turku.
- L 404/1961 Tekijänoikeuslaki 8.7.1961/404.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1961/19610404>
- L 540/2018. Varhaiskasvatuslaki 3.7.2018/540.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>
- Lastensuojelun keskusliitto, <https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus-turvaa-lasten-ihmisoikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/#31-artikla>
- Lindberg-Piironen, A., & Ruokonen, I. (toimittaja). (2017). Musiikki varhaiskasvatuksessa käsikirja, Classicus.
- Loukusa, S., Kunnari, S., Vedenkangas, U. Pragmaattisen kehityksen taustatekijöitä. Teoksessa Loukusa, S., & Paavola, L. (toimittaja). (2011). Lapset kieltä käyttämässä, pragmaattisten taitojen kehitys ja sen häiriöt, Bookwell Oy
- Lundell, M. (2018) Musiikin käyttö ja musiikilliset valmiudet varhaiskasvattajan työssä. <https://taju.uniarts.fi/handle/10024/6707>
- Nurmilaakso, M. (2011) Lapsi ja kieli kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa, Unigrafia Oy.
- Opetushallitus <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-2022>
- Saarikallio, S. Musiikki on kokemuslaji. Teoksessa Jordan-Kilkki, P., Kauppinen, E., Viitasalo-Korolainen E., (toimittaja). (2013). Musiikkipedagogin käsikirja: Vuorovaikutus ja kohtaaminen musiikinopetuksessa (s. 97 - 110). Opetushallitus, Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy.

- Schulte, S. (2019) Sound and Emotion: The Use of Music in the Cinematic Experience. Western Kentucky University [The Use of Music in the Cinematic Experience – TopSCHOLAR https://digitalcommons.wku.edu/cgi/viewcontent](https://digitalcommons.wku.edu/cgi/viewcontent)
- Vesterinen, O. & Alavaikko, M. (2020). Työelämälähtöisen opinnäytetyön malli ja osaamisen kehittyminen. Teoksessa J. Helminen (toimittaja), *Näkökulmia osallistavaan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan: Diakonia-ammattikorkeakoulun TKI-toiminnan vuosikirja 5* (s. 166–177). (Diak Työelämä 18). Diakonia-ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-348-3>
- Virolainen, S. (2019) Kulttuurinen moninaisuus musiikkikasvatuksessa. <https://taju.uniarts.fi/handle/10024/6844>
- Wylie, J. (2008). Music is the key – Musiikki on avain. Teoksessa Kivelä-Taskinen, E. (toimittaja). *Rytmikylvyn Pikkukuplat* (s. 44-50). Espoo: Multiprint Oy.

LIITE 1. HAASTATTELUKYSYMYKSET

1. Miten musiikkia käytetään varhaiskasvatuksen välineenä ryhmässäsi?
2. Minkälaisia musiikin teon välineitä ryhmässä on käytössä ja kuinka usein niitä käytetään? Esimerkkeinä: Laulu, tanssi, soitinten soittaminen, musiikin soittaminen radiosta tai puhelimesta, sanarytmejä, taustamusiikki, musiikkiliikunta, laululeikkejä, siirtymälaulut, ruokalaulu tai loru, unilaulu/musiikki.
3. Mikä on ryhmän musiikin opetuksen pedagoginen tavoite?
4. Minkälaista koulutusta ryhmän aikuiset ovat saaneet musiikin käyttöön?
5. Mitä ryhmän aikuiset toivoisivat opinnäytetyön opasvihkoselta, eli mitä siinä pitäisi olla ja miten se voisi tukea heitä heidän työssään?

LIITE 2. MUSIIKIN MUKANA, Opas musiikin käyttämiseen 0–3-vuotiaiden lasten
varhaiskasvatuksessa

MUSIIKIN MUKANA

Opas musiikin käyttämiseen 0–3-vuotiaiden lasten
varhaiskasvatuksessa

LUKIJALLE

Musiikkikasvatus on tärkeä osa varhaiskasvatusta. Sillä on itseisarvo: musiikin kuluttamisen ja tuottamisen pohja luodaan varhaiskasvatuksessa. Musiikilla ja musiikkikasvatuksella on kuitenkin myös muita tehtäviä ja hyötyjä. Tämän oppaan tarkoitus on tuoda esiin musiikkikasvatuksen arvo ja merkitys ja tarjota varhaiskasvatuksen henkilökunnalle apuväline pienimpien lasten musiikkikasvatuksen tueksi.

LAPSI HYÖTYY MUSIIKISTA

Musiikillisten kokemusten tarjoaminen auttaa lasta kuulemaan ja havainnoimaan ääniä ja musiikillisia elementtejä. Tämä luo pohjan koko elämän kestäväälle musiikkisuhteelle. Lisäksi musiikkiperinteiden tunteminen on tärkeä osa kulttuurista identiteettiä. Kansainvälistyvässä maailmassa on hyvä saada kosketus myös muiden kulttuurien musiikkiperinteisiin.

Pienimpien lasten ryhmissä musiikin käyttö on erityisen tärkeää, sillä musiikki tukee kielen kehittymistä. Musiikin rytmit, sävelkulut ja tauotukset kehittävät lapsen kykyä erottaa sanoja puheen äänimassasta.

Kielen kehittyminen puolestaan tukee muita kognitiivisia taitoja: on havaittu, että musiikilliset kyvyt ovat yhteyksissä muun muassa yleiseen älykkyyteen, visuaaliseen havaitsemiskykyyn ja matemaattiseen lahjakkuuteen. Tukemalla kielen kehitystä musiikki vaikuttaa lapsen kognitiivisiin taitoihin laajasti.

Musiikki tukee myös sosiaalista kehitystä. Yhdessä musisoiminen, oman vuoron odottaminen ja ennen kaikkea yhteisöllisyyttä luova musiikin synnyttämä ilo ovat tärkeitä. Musiikki kehittää myös tarkkaavaisuuden suuntaamista, keskittymistä, mieleen painamista, kuulemista ja tunneilmaisua.

MUSIIKKI HELPOTTAA PÄIVÄKODIN ARKEA

Musiikilla on tärkeä funktio myös päiväkodin arjessa. Musiikin kuunteleminen voi vahvistaa lapsen tunnetaitoja. Musiikki rauhoittaa, lohduttaa ja innostaa. Varhaiskasvatuksessa musiikkia voidaankin käyttää tukemaan toimintaa luomalla erilaisia tunnetiloja, jotka johdattelevat muuhun toimintaan: iloista ja energistä tai rauhallista ja lohdullista tarpeesta riippuen.

Musiikki myös rytmittää päivää ja auttaa lapsia orientoitumaan tulevaan toimintaan: tutut ulkoilulaulut, ruokalorut, unimusiikit ja tietysti muskarin aloitusmusiikki kertovat lapselle, mitä seuraavaksi tapahtuu ja ohjaavat lapsen toimintaa ilman puhettakin.

Musiikin avulla on myös helppoa opettaa lapsille sekä taitoihin että tietoihin liittyviä asioita kadun ylittämisestä ja hampaiden pesusta viikonpäiviin, väreihin, eläimiin ja kehon osiin.

MUSKARIHETKI

Muskarihetki on musiikkikasvatuksen peruskivi. Noin puolen tunnin mittainen musiikkituokio sisältää kuuntelua, laulua, soittamista ja musiikkiliikuntaa. Musiikkia käytetään varhaiskasvatuksessa arjessa paljon muussakin, mutta muskarihetki suuntaa lapsen huomion nimenomaan musiikkiin.

Musiikin tekeminen yhdessä, oman vuoron odottaminen, laulun osien havainnointi ja oikealla hetkellä soittaminen, taputtaminen, tömistäminen tai vaikka eläinten äänien matkiminen kehittävät lapsen sosiaalisia taitoja ja mielen hallintaa.

MILLAINEN ON HYVÄ MUSKARIHETKI

Hyvässä muskarihetkessä niin lapsilla kuin aikuisillakin on hauskaa. Lasten mielenkiinto saadaan pysymään tekemisessä mieluisilla ja kiinnostavilla lauluilla ja leikeillä: tutuilla ja turvallisilla ja uusilla ja ihmeellisillä. On soittoa ja laulua, tanssia ja naurua.

Erytisesti pienten lasten kanssa toisto on yksi muskarin avainsanoista, sillä lapset oppivat toiston ja matkimisen avulla. Samojen laulujen käyttämistä uudestaan ja uudestaan ei tarvitse pelätä. Vaikka sinusta tuntuisi tylsältä laulaa samaa laulua päivästä toiseen, viikosta kolmanteen, pienet lapset eivät tunne samalla tavalla ja päinvastoin hyötyvät siitä.

Lähes kaikilla lastenlauluilla on oma tarkoituksensa; jotkut ovat opettavaisia kertomuksia, joidenkin tahtiin voi tanssia ylimääräistä energiaa pois, kun taas jotkut opettavat puhumaan tai laskemaan. Valinnanvaraa on paljon, ja muskarihetken voi suunnitella vastaamaan kulloistakin tarvetta tai pedagogista teemaa.

Muskarihetki alkaa yleensä lapsille tutulla aloitus laululla. Tämän on hyvä olla aina sama, jotta lapset oppisivat laulun ja orientoituisivat siihen, että kun laulu alkaa, alkaa muskarihetkikin.

Kun lapset ovat keskittyneitä ja innoissaan, on hyvä aloittaa tutulla ja mukavalla laululla, jossa on paljon toistoja, jolloin nuorimmatkin ehtivät mukaan laulun tempoon - he kun usein ovat joukon hitaimmat ymmärtämään, mitä seuraavaksi tapahtuu. Jos laulu on liian nopea, saattaa se sekoittaa pienen pään. "Ihahaa" tai "Piippolan Vaari", tai jokin muu tuttu, toistoa tarjoava laulu on tähän sopiva.

Mukaan voi ottaa mukaan jotkut tutut ja helpot soittimet, esimerkiksi marakassit tai kapulat, joilla aktivoida niitäkin lapsia, jotka eivät ole vielä ymmärrä sanoja eivätkä osaa puhua. Soitinten käyttö kehittää lasten motorisia taitoja. On tärkeää, että soittimet kerätään laulun päätteeksi pois, jotta lapset ymmärtävät, että siirrytään seuraavaan asiaan.

Kun lapset on saatu innostumaan, on heitä hyvä hieman tanssittaa, jotta saadaan ylimääräistä energiaa pois, eikä se purkaannu muulla tavoin kesken muskarin. Tähän voi käyttää energisempiä lauluja, jotka rohkaisevat lasta liikkumaan ja tanssimaan. Mukaan voi ottaa esimerkiksi huiveja, joilla on kiva huiskuttaa, jotta lasten toiminta pysyy ohjattavana, eikä muutu liian villiksi. Varsinkin pienimmät lapset hyötyvät musiikin tahdissa liikkumisesta, vaikka se olisi pelkkää istuen käsien ja jalkojen heiluttelua. Rytmii aittaa lasta hahmottamaan omaa liikettänsä ja kehoansa.

Kun ylimääräinen energia on käytetty, jaksavat lapset usein lasten iästä ja kellonajasta riippuen keskittyä vielä yhteen lauluun ennen lopettelua. On kuitenkin hyvä muistaa, että muskarin on oltava lapsille mieluista: jos seuraavaa laulua aloitellessa näyttää siltä, että lapset eivät enää jaksakaan keskittyä, on hyvä siirtyä jo loppulauluun.

Kuten aloituksen, tulisi lopetuksenkin olla aina sama, jotta lapset ymmärtävät muskarinhetken olevan loppuillaan.

Pienten lasten kanssa on myös tärkeä muistaa, että aina kaikkea ei voi toteuttaa. Lasten energiatasoa ja mielentilaa ei voi ennustaa, ja joskus muskari täytyy lopettaa ennen aikojaan aikuisen omista suunnitelmista huolimatta. Se, että kaikilla on mukavaa ja että lapset oppivat, ovat pääasioita, eikä kumpikaan toteudu, jos lapsi yritetään pakottaa tekemään jotain, mitä hän ei haluaisi tehdä.

ESIMERKKI MUSKARIHETKEKSI

“**Kiva kun oot täällä**” on mukava aloituslaulu, sillä sen helpon rytmin mukana käydään kaikkien lasten nimet läpi yksi kerrallaan, ja täten annetaan jokaiselle lapselle huomiota yhdenvertaisesti: tämä on tärkeää, jotta lapsi kokee itsensä nähdyksi ja osaksi ryhmää. Samalla voidaan esimerkiksi opetella rytmityksiä ja nimien tavutuksia laulun helpon ja toistuvan rytmin mukana.

[Kiva kun oot täällä - YouTube](#)

“**Piippolan vaarilla oli talo**” sopii mainiosti ensimmäiseksi lauluksi aloituksen jälkeen. Laulussa on toistoja, joiden kautta pienimmätkin pysyvät mukana ja oppivat. Eläinten nimet ja äänet ovat yksi ensimmäistä asioista, joita pieni lapsi oppii, sillä se on ikuisesti lapsia kiinnostava aihe, ja laulun mukana niitä on usein kiva tunnistaa ja toistaa. Laulun voi tehdä entistä mielenkiintoisemmaksi ottamalla tueksi esimerkiksi kortteja tai eläinleluja.

[Piippolan vaarilla oli talo - YouTube](#)

Jos lapsille haluaa esittää ja opettaa uuden laulun jo tutuksi tulleen tilalle, siihen on hyvä tilaisuus heti aloituslaulun jälkeen, jolloin lasten keskittyminen on suurimmillaan.

Hyvä valinta kolmanneksi lauluksi on **“Tunnetko sä sammakon”**, tai jokin muu tutuksi tullut laululeikki, jossa liikutaan ja tanssitaan käyttäen lasten syntynyttä innostuneisuutta ja energiaa. Pienet lapset eivät osaa suunnata innostuneisuuttaan ja ylimääräistä energiaansa, ja vaarana on, että tilanne johtaa päättömään riehumiseen. On aikuisen vastuulla ohjata ja suunnata lasten energia toivotulla tavalla.

[Siinan TaikaStudio, 2.Tunnetko sä sammakon \(2/22\) - YouTube](#)

Neljännän laulun on oltava mieluinen ja tuttu, jotta lasten mielenkiinto säilyy ja sen saa suunnattua takaisin ohjattuun toimintaan. **“lhahaa”** on pienten lasten kestopuosikki, joka tempaa mukaansa kaikkein pienimmänkin. Jos ryhmässä on lapsia, jotka pystyvät ilmaisemaan toivelauluaan, tämä on myös sille loistava hetki.

[lhahaa - YouTube](#)

Kaikkein kiinnostavinkaan toiminta ei jaksa innostaa pieniä lapsia kovin kauaa, joten tämän jälkeen on muskaria hyvä jo lopetella. Myös tämä tulisi tehdä tutun lopetuslaulun turvin, jotta lapset ymmärtävät, että muskari on loppumassa. **“Soittorasiasia”** laululeikki on tähän loistava.

[Soittorasiasia - YouTube](#)

MUSIIKKI PÄIVÄKODIN ARJESSA

Musiikin tuomiseksi päiväkodin arkeen on monia tapoja: lapsille laulaminen ja lasten laulattaminen, soittaminen lapsille, lasten soittimien käyttäminen, musiikin kuuntelu sekä aktiivisesti että taustamusiikkina, kehomusiikki, tanssiminen, laululeikit, musiikkisadut, sanarytmit ja lorut, musiikki piirtämisen inspiraationa.

Musiikki rytmittää viikoittaisen muskarihetken lisäksi myös tavallista päivää. Musiikkia voidaan käyttää tukemaan ja rytmittämään toimintaa sekä luomaan toiminnalle otollisia tunnetiloja.

Välillä huoneesta ja toiminnasta toiseen siirtyminen aiheuttaa pienissä lapsissa vaikeita tunteita, ja monelle voi helposti tulla suru tai tarve purkaa jännitystä riehumalla. Tämän saa estettyä helposti yksinkertaisilla siirtymislauluilla, jolloin lapsi ymmärtää mitä tapahtuu leikin ja laulun kautta. Esimerkiksi Elefanttimarssi tai Pienenpieni veturi sopivat tarkoitukseen.

[Elefanttimarssi - YouTube](#)

[Pienen Pieni Veturi - YouTube](#)

Kielinupun Puetaan-laulu on erinomainen apu pukemisen opetteluun. Se tukee lapsia hankalassa, helposti hermoja koettelevassa tilanteessa ja auttaa muistamaan pukemisen järjestyksen. Laulun säkeistöjä voi toistaa useampaan kertaan, ja siinä järjestyksessä kuin itse halutaan.

[Kielinuppu - Puetaan - YouTube](#)

Ruokalauluja ja loruja on lähes yhtä monta erilaista, kuin on päiväkotejakin, ja jokaisesta lorusta löytyy useita versioita, jotka miltei kaikki löytyy netistä googlettamalla. Kielinupulla on omansa, joka on erinomaisen selkeä käydessään läpi ja toistaessaan ruokailuvälineiden nimet.

[Kielinuppu - Ruokailu alkaa - YouTube](#)

Unimusiikki on tärkeä osa lasten päivittäistä unihetkeä, eli nukkaria. Se virittää sopivaa tunnelmaa ja saa lapset rauhoittumaan. Näitäkin löytyy laulukirjoista ja internetin syövereistä paljon; tarjolla on klassisia orkestereita, luonnon ääniä, tuutulauluja ja rauhoittavaa musiikkia. Nukkari-musiikki kannattaa valita lapsia ja ryhmän luonnetta miettien ja pitäytyä valitussa, sillä vaihtelu saattaa aiheuttaa rauhattomuutta ja hämmennystä lapsissa.

Muita vinkkejä ja linkkejä:

- Kielinuppu - youtube ja spotify kanavilla on paljon opettavaisia lastenlauluja erilaisista arkisista aiheista. [Kielinuppu - YouTube](#)
- Fröbelin Palikat - youtube ja spotify kanavilla on energisiä mutta opettavaisia biisejä, joiden mukana on helppo tanssia niin lasten kuin aikuistenkin. [Fröbelin Palikat - YouTube](#)

KUVAKORTIT MUSIIKIN TEKEMISEN TUEKSI

Kortit on suunniteltu tulostettavaksi ja tämän jälkeen taitettaviksi siten, että lapset näkevät kuvan, ja aikuinen näkee laulun sanat.

Piippolan vaarilla oli talo

- Eläinsanoja ja eläinten ääniä, selkeä toisto, jossa lapsi oppii odottamaan hetkeä, jolloin eläinten ääniä kuuluu matkia. Sopii hyvin puhumaan opetteleville. Eläinten järjestyksen voi päättää lasten kanssa, heitä osallistaen.

[\(30\) Piippolan vaarilla oli talo - YouTube](#)

Bussilaulu

- Bussin, ja yleisemmin autojen, osia läpikäyvä laululeikki. Laululeikin liikkeet näkyvät hyvin Fröbelin Palikoiden musiikkivideolla, elleivät ne ole ennestään tuttuja.

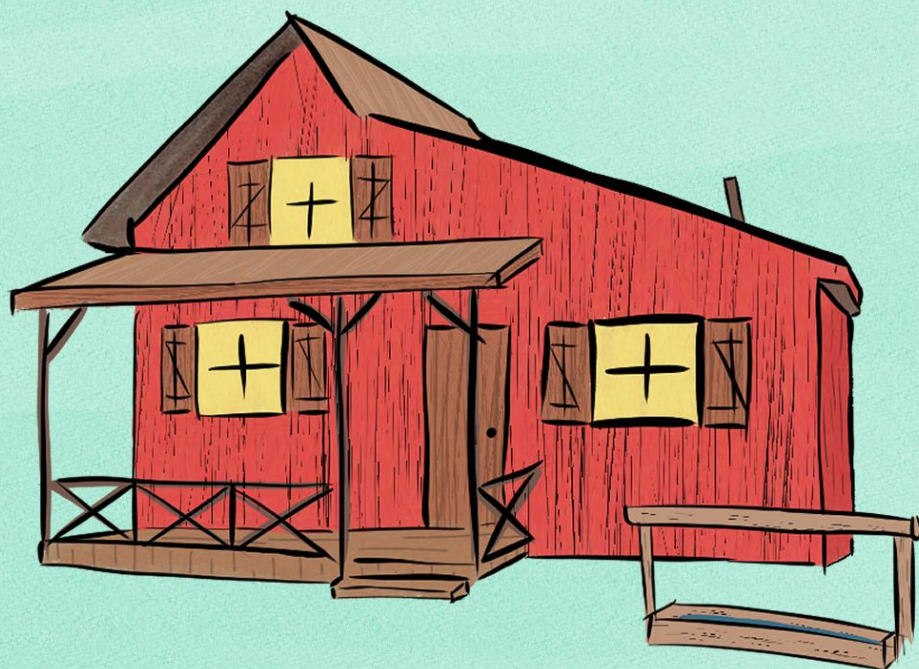
[\(30\) Fröbelin Palikat - Bussilaulu - YouTube](#)

Tunnetko sä sammakon

- Liikuntalaulu, josta lapset innostuvat: sopii purkamaan energiaa ja tukee kehon käytön opettelua. Laulussa on laulettavia osia, ja taukoja, joiden aikana on tarkoitus liikkua niinkuin laulussa olevat eläimet liikkuvat. Siinan TaikaStudion videossa näkyy kaikki liikkeet, jolleivät ne ole ennestään tuttuja.

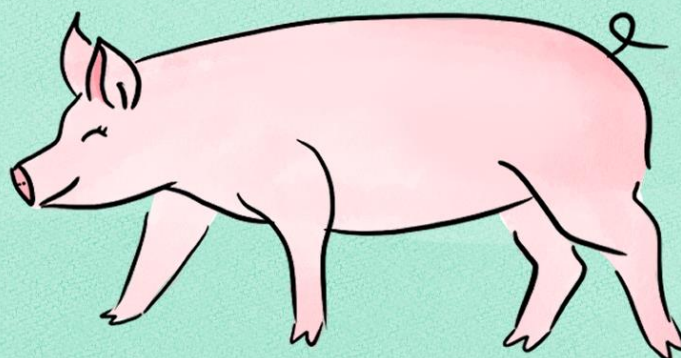
[\(30\) Siinan TaikaStudio, 2.Tunnetko sä sammakon \(2/22\) - YouTube](#)

PIPPOLAN VAARILLA OLI TALO
HIIALA HIIALA HEI!

RÖH RÖH SIELLÄ JA RÖH RÖH TÄÄLLÄ
SIELLÄ RÖH, TÄÄLLÄ RÖH, JOKA PUOLELLA RÖHRÖH
HIIALA HIIALA HEI

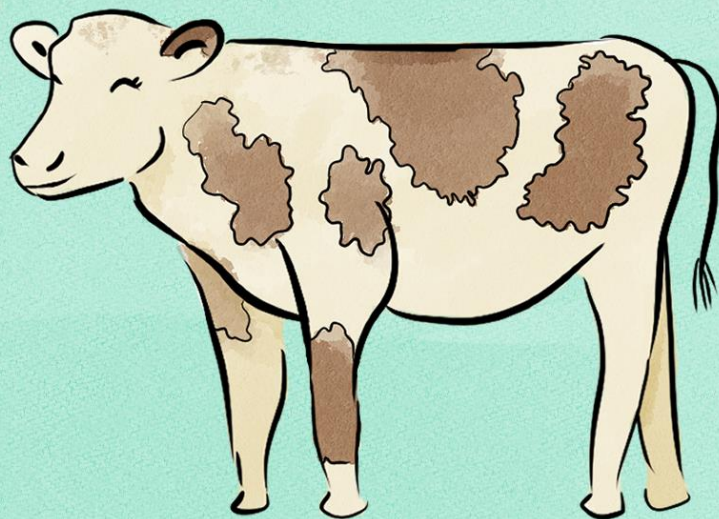
VAARI SE HOITTELI POSSUJANGSA
HIIALA HIIALA HEI

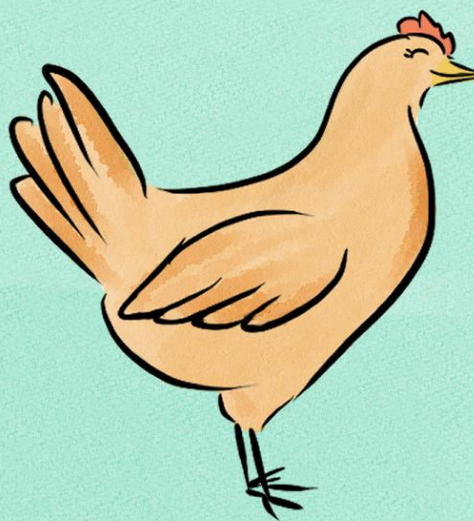
MUU MUU SIELLÄ JA MUU MUU TÄLLÄ
SIELLÄ MUU, TÄLLÄ MUU, JOKA PUOLELLA AMMUU
HIALA HIALA HEI

VARI SE HOITELI LEHWIÄNSÄ
HIALA HIALA HEI

KOT KOT SIELLÄ JA KOT KOT TÄÄLLÄ
SIELLÄ KOT, TÄÄLLÄ KOT, JOKA PUOLELLA KOT KOT
HIALA HIALA HEI

VAARI SE HOITTELI KANOJANSA
HIALA HIALA HEI

HIIIALA HIIIALA HEI
SIELLÄ HAU, TÄLLÄ HAU, JOKA PUOLELLA HAU HAU
HAU HAU SIELLÄ JA HAU HAU TÄLLÄ
HIIIALA HIIIALA HEI
VAARI SE HOITELI KOIRIANSÄ

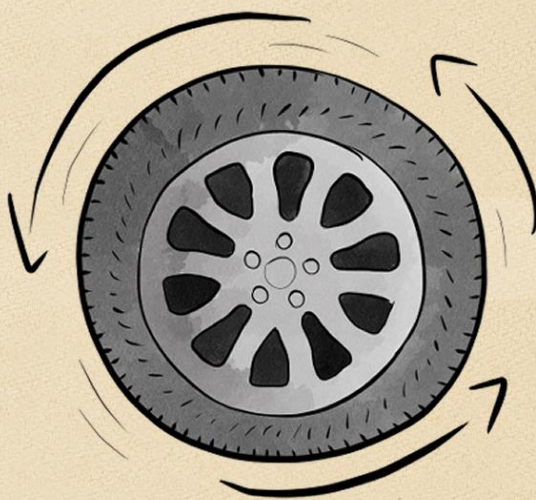

MIAU MIAU SIELLÄ JA MIAU MIAU TÄLLÄ
SIELLÄ MIAU, TÄLLÄ MIAU, JOKA PUOLELLA MIAU MIAU
HIALA HIALA HEI

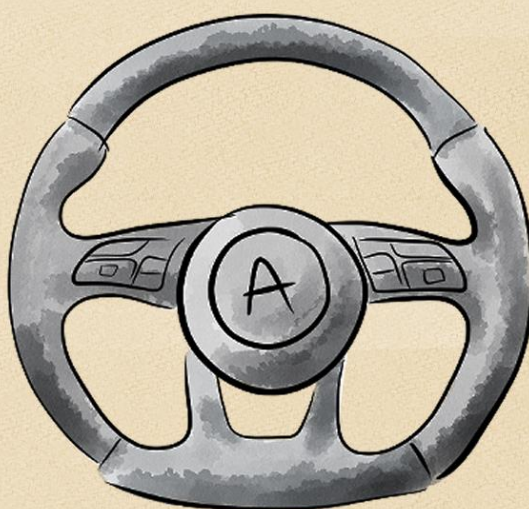
VARI SE HOITELI KISSOJANSA
HIALA HIALA HEI

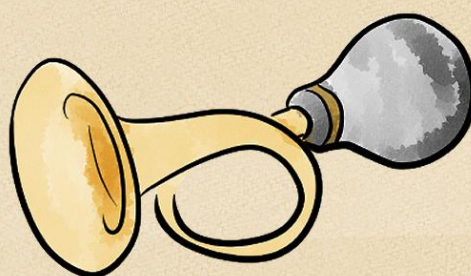
PYÖRÄT NE PYÖRIVÄT YMPÄRI,
YMPÄRI JA YMPÄRI
PYÖRÄT NE PYÖRIVÄT YMPÄRI,
KOKO PÄIVÄN

RATTI SE KÄÄNTYLI NÄIN NÄIN
NÄIN NÄIN JA NÄIN NÄIN NÄIN
RATTI SE KÄÄNTYLI NÄIN NÄIN
KOKO PÄIVÄN

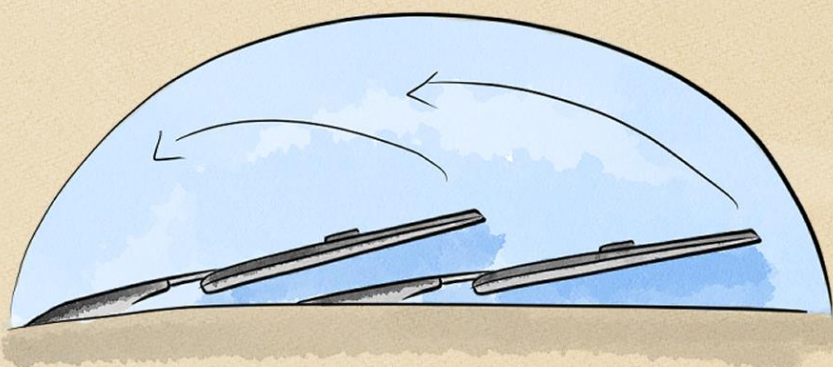

TORVI SE TÖÖTÖTTI TÖÖT TÖÖT TÖÖT
TÖÖT TÖÖT TÖÖT JA TÖÖT TÖÖT TÖÖT
KOKO PÄIVÄN

PYYHKIJÄT PYYHKIVÄT VUOH VUOH VUOH
KOKO PÄIVÄN

PYYHKIJÄT PYYHKIVÄT VUOH VUOH VUOH
VUOH VUOH JA VUOH VUOH VUOH

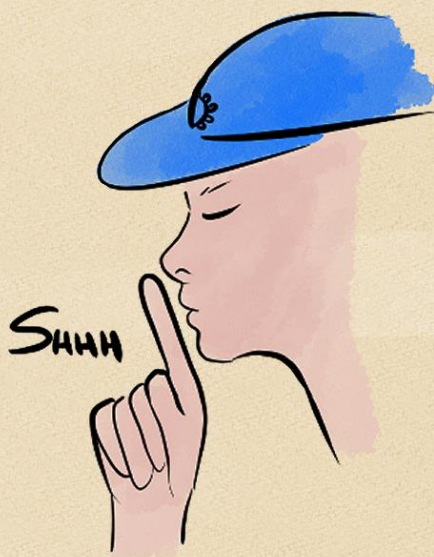

LAPSET NE SANOVAT PÄLÄ PÄLÄ PÄLÄ
KOKO PÄIVÄN
LAPSET NE SANOVAT PÄLÄ PÄLÄ PÄLÄ
PÄLÄ PÄLÄ JA PÄLÄ PÄLÄ PÄLÄ

KUSKI SE SANOI SHH SHH SHH
KOKO PÄIVÄN

KUSKI SE SANOI SHH SHH SHH,
SHH SHH JA SHH SHH SHH

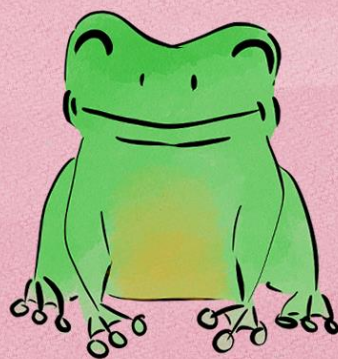
MATKUSTAJAT AJELLA HYTKYTTI
KOKO PÄIVÄN

MATKUSTAJAT AJELLA HYTKYTTI
HYTKYTTI JA HYTKYTTI

TUNNETKO SÄ SAMMAKON,
JOKA LOIKKII NÄIN?

TUNNETKO SÄ SAMMAKON
SAMMAKON SAMMAKON

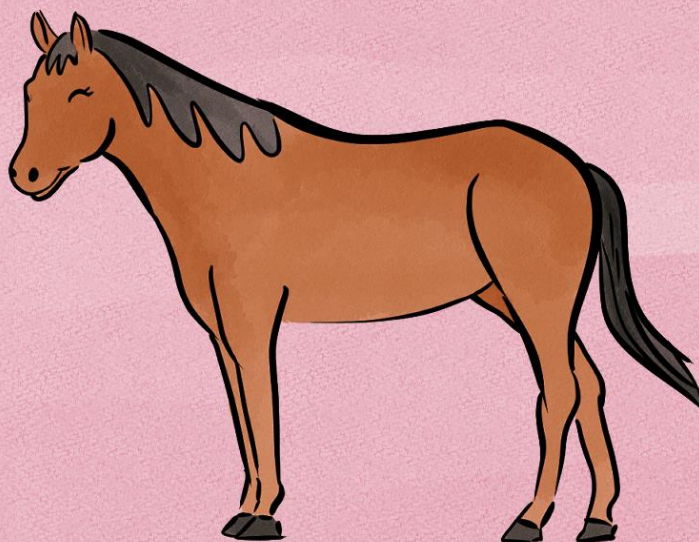
TUNNETKO SÄ PERHOSEN,
JOKA LENTÄÄ NÄIN?

TUNNETKO SÄ PERHOSEN
PERHOSEN PERHOSEN

TUNNETKO SÄ HEVOSEN,
JOKA LAUKKAA NÄIN?

TUNNETKO SÄ HEVOSEN
HEVOSEN HEVOSEN

TUNNETKO SÄ KOIRAN TÄN,
JOKA PYÖRII NÄIN?

TUNNETKO SÄ KOIRAN TÄN,
KOIRAN TÄN, KOIRAN TÄN

